

Erindringer fra fortiden 2005

(Fra Gunderup sogns historie.)

Bladet udgives af Gunderup Sogns Lokalhistoriske Arkiv og Forening

INDHOLDSFORTEGNELSE

Bestyrelsen.....	Side 3
Fortælling fra et håndværkerhjem.....	Side 4
Siden sidst.....	Side 20
Arkivets adresse og åbningstider.....	Side 24

Redaktion: Bladet "Erindringer fra fortiden" udgives af Gunderup Sogns Lokalhistorisk Arkiv og Forening. Bladet er udarbejdet af Norma Nielsen og Lone Hansen.

Vi arbejder på at bladet udkommer en gang om året

Vi modtager meget gerne historier og erindringer fra vores sogn, Både til bladet og til arkivet. Vi vil gerne være behjælpelige med at få det skrevet ned. Der ligger mange historier som venter på at blive fortalt.

Bestyrelsen i Gunderup Sogns Lokalhistoriske forening:

Formand:

Norma Nielsen
Vaarstvej 329, Fjellerad
9260 Gistrup

☎ 98 33 33 89
e-mail: norma@nielsen.tdcadsl.dk

Kasserer:

Niels Aage Rasmussen
Polshøjvej 56, Fjellerad
9260 Gistrup

☎ 98 33 30 56

Conny Sthyr

Lillevordevej 4, Gudum
9260 Storvorde

☎ 98 33 37 77

Elsebeth Rasmussen
Polshøjvej 15, Fjellerad
9260 Gistrup

☎ 98 33 33 92

Lone Højfeldt Hansen
Sdr. Tranders Vej 178 g
9260 Gistrup

☎ 98 32 36 54
e-mail: lonehh@stofanet.dk

Suppleanter:

Knud Møller Jensen
Oppelstrupvej 74, Oppelstrup
9260 Gistrup

☎ 98 33 32 62

Willy Rasmussen
Polshøjvej 15, Fjellerad
9260 Gistrup

☎ 98 33 33 92

Marie Holt
Torderupvej 58, Gunderup
9260 Gistrup

☎ 98 33 31 87

Revisorer:

Per Eriksen
Vaarstvej 20, Skovstrup
9260 Gistrup

☎ 98 31 46 66

Frederik Adamsen
Vaarstvej 106, Torderup
9260 Gistrup

☎ 98 31 45 11

Fortælling fra et håndværkerhjem

Følgende er minder fra et håndværkerhjem omkring det 18. århundrede og op til 1965 fortalt af tidl. snedkermester Otto Jensen. Han drev gennem 40 år snedkerforretning i Gistrup. Værkstedet lå overfor Spar Nord, hvor der i dag er salon Hårfix. Han er født 5/5 1891 i "Essendrup/ Essendruphus" i Gunderup (Gunderupvej 21). Otto fortæller:

(Essendrup)

Landsbyen i 1890

Ved Hadsund Landevej, 2 mil syd for Aalborg, ligger den lille kirkelandsby Gunderup. Byen ligger smukt med kirken og den velholdte kirkegård på østre side af landevejen, højt løftet over gadekær og gårde. Kirken er gammel og har tilhørt grevskabet Lindenberg, hvilket fremgår af jernbogstaver og tal indmuret på tårnet mod vest - E H V S - 1794 lig med Ernst Schimmelmann. Det er vel nok den smukkeste landsbykirke i mange miles omkreds, og er ikke uden grund byens stolthed.

Mod vest går en vej nedad igennem Gunderup by og fortsætter til Ellidshøj, som i min barndom var nærmeste jernbanestation med omverdenen. Såvel gårde som huse var fæstegårde fra grevskabet Lindenberg, hvortil de skulle betale tiende. Jeg tror det var i mine første ungdomsår den sidste, Villadsens gård, blev købt som selveje. Disse ejendomme, gårde og huse var i en forfærdelig forfatning. Ikke alene jorden gav ringe afgrøde, så gårdene havde større fårehold end kreaturer, men selve bygningerne stod i en dårlig forfatning; lave tækket med strå til tider lyng, med svajende rygning og bindingsværks mur med klinede vægge eller tavlemur og stolperne stredes om til hvilken side de skulle lægge sig, når de ikke kunne stå oprejst mere.

(Søen)

Midt i byen svingede en vej mod nord til nabobyen Oppelstrup og fra denne vej drejede man ned til Jens Fiskers lille ejendom som lå ved gadekæret eller såkaldt Naerdammen. Vest for denne dam lå min farbroder Kristian Rasmussens gård. Ad Ellidshøjvejen lå øverst Præstegården med sine faldefærdige avlsbygninger, men efter den tid velholdt præstebolig. Derefter mod vest lå Præstelunden med en bydam kaldet Pølen i baggrunden. Nu må man ikke misforstå navnet, for den var et yndet badested for både voksne og børn. Den havde et område med klart og dybt vand, sine steder næsten bundløst og et tre gange så stort område med dynd og siv, hvor der var en rig yngleplads for skrubtudser og karusser. Ja, dersom Naerdammen, Præstelunden og Pølen kunne tale, da ville meget blive åbenbaret hvad der er sket og talt om i de stille timer. Lige op ad Pølen mod vest ligger mit barndomshjem Snedker Peters eller Essendruphus. Navnet menes at stamme fra at huset var den sidste rest af landsbyen Essendrup, der skulle have ligget mellem Eshøj og Kirkebakke.

("Søen" i dag, nu sportsplads)

(Essendrup)

Mit fødehjem

Mit fødehjem var et håndværkerhjem fra omkring 1840 til min faders død 1897. Han var født i 1829 og var tømrer og snedkermester samtidig med han drev landbrug som bierhverv. Jorden var en større toft ved bygningerne og to ret store hedelodder som lå en fjerdingvej derfra - i alt 30 tdl. - hvoraf en stor del lå i lyng, så der kunne ikke holdes mere end et par køer og to heste. Der kunne opføres ca. 4 grise om året, så de var gerne noget langhåret til slagtingen.

Hjemmet lå som en forpost på grænsen af den jyske hede. Man behøvede kun at gå bag laden, så stod man i kraftig lyng, som strakte sig så langt øjet rakte i miles omkreds. Det var som en ørken eller ingenmandsland hvorfra gaves mange sagn om zigøjnere og natmandsfolk, om spøgeri o.s.v. Ja selv i begyndelsen af det 19. århundrede kunne der ske overnaturlige ting som satte sit præg i min hukommelse.

(Essendrup, som den ser ud i dag - 2005)

Udhuset bestod af en længde bindingsværk med tavlemur rejst på kampesten. I laden var der stampet lergulv, og i nøset (stalden) var gulvet runde piksten. Der var lavt til rejsning så man flere steder kunne nå stråtaget. Rålingen (stuehuset) har før jeg kan huske gennemgået en restaurering og var nu halvstensmur opmuret på grundstenene. Vinduer og døre var lave og der var - hvad der ikke var almindeligt - bræddegulve understoppet med sand i husets to stuer. I opholdsstuen var der to senge med forhæng som alkover. Mod ydervæggen var der opsat et halmstråpanel, og der var selvfølgelig halmbund som skiftedes et par gange om året, eller når lopperne blev for livlige. I bryggerset var gulvet rundtoppede piksten og i den pæne gang, køkkenet og spisekammeret var der murstensgulv. I køkkenet var der åben skorsten, dog var der lagt en jernplade til at tage eventuel nedfalden sod. I skorstenen hang pølser og skinker til røgning. I vestre ende var der snedkerværksted, med plads til to-tre høvlebænke. Der var stampet lergulv, og 4 små vinduer gav dagslys og bliklamper til petroleum gav et søvnigt aftenlys.

Faders forretning og priser dengang.

Faders forretning var efter den tid ret stor til tider fra tre til seks mand til hjælp. Det var mest ude på tømmerpladsen arbejdet lå, men blev der tid til overs, blev en af svendene sendt i marken at pløje eller ud i laden at tærsk. Landbruget skulle jo også passes, og der var ingen der gjorde vrøvl over det. Arbejdsområdet var stort, idet arbejdet til tider lå over en mil ude. Der var ingen der havde cykler dengang, så de måtte tage den til fods, og arbejdsdagen strækkede sig gerne fra fem morgen til 7-8 om aftenen, men var de langt ude overnattede de tit på arbejdsstedet. Hans arbejde var mest bygninger, men også på bestilling skabe, chatoller, dragkister og efter tagne mål ligkister o.s.v. At kundekredsen var stor ser jeg af noteringer af kunder så langt omkring som Blenstrup, Mjels, Volsted, Sdr., Tranders og Nr. Tranders. Et langt stykke vej at tage til fods. Af noteringer fra 1860 ser jeg følgende opgørelse: Pastor Nyholm, Gunderup, to mand i en dag, 2 kr. 1876 har Rasmus Johansen, Vårst haft en mand i tyve dage (antagelig nybygning) hvilket har kostet 33 kr. Stenild har fået et sæt møgffjæl til 110 øre. Bjørnbak i Fjellerad en mand i en halv, dag lig 70 øre. I 1882 er lønnen antagelig steget idet den ny præst pastor Chiøler har haft en mand i en dag til 166 øre med tillæg for fjæl 80 øre. Claus Johansen, Torderup Mølle har samme år fået et sæt møgffjæl med tillæg af materialer for 3,88 kr. Per Kristian i Lundby har i 1880 haft en mand i 15 dage, betalt med 17 kr., Det har formodentlig været en yngre svend. I de noteringer der finder sted omkring 1870 til 1875 er der flere steder omregnet fra rigsdaler til kroner, idet man i 1873 fik ny mønt. I stedet for rigsdaler lig 2 kroner, mark 33 øre og skilling, omregnedes i kroner og øre.

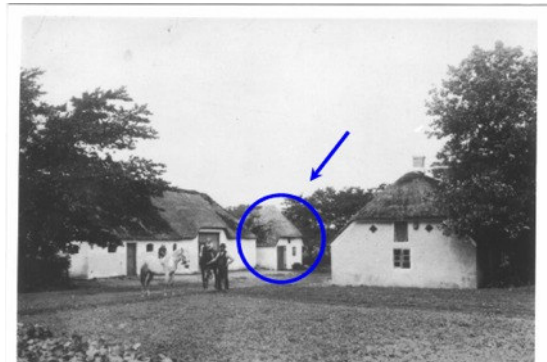
At det også har været småt med en svends fortjenester fremgår af en opgørelse med Peter også kaldet Lykkesnedkeren. Han har i månederne fra februar til november i 1875 fået udbetalt beløb varierende fra 2 til 10 kr. således at det samlede beløb i disse måneder andrager 123 kr. En del af disse beløb er betalt i naturalier således flere gange 2 pund smør 70 øre og 1 pund tobak 25 øre. Også min fader modtog flere afregninger i varer. Sædekorn, en tønde byg kostede 35 mark og et lam 6 kr. Smørret kærnedede man selv, og jeg husker de høje smalle kar med stage og stempel, som man brugte til kærning, Om ved den tid oprettedes mejerier.

15. Jan.	1. Jens Peter Nielsen	11. gift	De	Lutheran.
	Maren Johansen	29. De	De	Lutheran.
	Niels Jensen	2. gift	De	Lutheran.
	Claus Johansen	1. gift	De	Lutheran.
	Peter Pedersen	39. De	De	Lutheran.
	August Maria Andersen	14. De	De	Lutheran.

(Udsnit fra den originale folketælling – 1860)

Hjemmet og opvæksten

Min far var gift 2 gange. Hans første hustru hed Maren Johansen. Hun var datter af den daværende degn Johansen, som var lærer i Gunderup Skole. Hun fødte ham 3 sønner – Claus, Niels og Frederik. Fader måtte så tage den sorg, da hun var 30 år, at følge hende til hendes sidste hvilested. Også sønnen Claus tog Gud til sig. Efter længere tid som enkemand hvor fader måtte tage sig af både forretning, hjem og børn, lærte han en kvinde at kende. Hun hed Ane Katrine Rold, og havde en systue sammen med en veninde Bine ved Møllehuset i Oppelstrup. Fader arbejdede jævnligt på Møllegården, så derfra kom vel bekendtskabet i stand. De blev gift og Ane overtog moderpligten for mand og børn. Hun holdt op med sin sytiggering, men hun havde taget det løfte af fader, at han skulle bygge et lille hus til hendes kompagnon, så hun kunne fortsætte derfra. Navnet Bines hus stammer derfor fra det lille hus, som lå ved enden af laden. Ane var født i 1850 og døde i 1893 i en alder af kun 42 år. Efter giftermålet med fader skænkede hun ham 4 sønner og 1 datter og som den yngste af de i alt 8 børn er så undertegnede Otto Jensen.

(Bines hus)

Ved moders død var jeg 2 år og forstod ikke den sorg der ramte mig. Min ældre broder måtte jo efterhånden passe husførelsen, gøre rent og lave mad. Foruden at passe landbruget blev han også vi søskendes gode opdrager. Fader havde jo sit håndværk at passe. Jeg var stolt når fader tillod mig at komme op på værkstedet og se hvordan de arbejdede med alle de forskellige redskaber. Planker skulle skæres til vinduer, døre og brædder. Man kløvede plankerne med en stor rammesav, hvor en mand trak i hver sin ende. Et meget uhåndterligt værktøj som nok kunne genne sveden ud. Også høvling og pløjning af brædder foregik med to mands høvl. Enkelte gange fik jeg lov til at følge med ham i hånden, når han skulle ud at tage mål af et eller andet. Jeg husker jeg var med ude på heden og tage mål af en der var død. Der skulle laves en kiste der kunne huse den døde, og samtidig ikke være større end den kunne lempes ud af den lem som skulle kaldes en dør i det gamle faldefærdige hedehus. Kisten han lavede var sort, hvilket skete ved at overstryge den i limvand og derefter overstrø den med kul og klædestøv, så den lignede et stykke sort klæde.

Men også den lykke ved faders side hørte op. Da jeg var 6 år gammel i 1897 døde min far 69 år gammel og vi søskende stod nu ene tilbage. Det var et hårdt slag, idet der var to ukonfirmerede og en 16 års dreng tilbage, som stod uden forsørger. Nå, tiden udjævnede også dette sår, og vi kunne ikke have fået en bedre erstatning for far og mor end broder Kristian (25 år). Tre ældre søskende var gift. Måske netop fordi vi søskende var forældreløse, blev der et sammenhold i hjemmet og omkring i familien, som var enestående.

Skoletid.

Jeg husker den første dag jeg skulle i skole oppe ved lærer Sørensen i den gamle stråttækte bygning, som først sidste år er falden for modernisering. Dengang sad hele klassen ved lange borde på umagelige bænke. Vi gik i vores ringbeslåede træsko lige ind fra vejen enten der var vådt eller tørt. I mine sidste skoleår måtte vi dog bruge skiftesko. Der var op til 60-70 børn i klassen

til én lærer, så det var intet under at læreren til tider måtte uddele nogle stryg for at holde nogenlunde disciplin. Selv om vi holdt af ham kunne vi svært enes om at spille ham et puds. Engang havde vi trods forbud i et frikvarter vovet os ned på Bydammens is i Præstelunden, som knap kunne bære. Det var nu så spændende når vi tog hinanden i hånden og i lige linie trampede over dammen. Så fremkom hvad vi kaldte en gyngsæk. Isen bevægede sig op og ned under os, og resultatet blev da også at to af de tungeste gik under isen. Da vi blev kaldt ind i skolen igen stod læreren midt i døren vi skulle igennem og hver især fik en knaldende lussing.

(Skolen i Gunderup)

Gunderup og Oppelstrup børn gik i samme skole og en skønne dag var de to byers børn blevet uenige, og det skulle afgøres ved et større slag udenfor byen efter skoletid. Det var jo spændende, omtrent som vi læste om i 1864. Halvvejs mellem de to byer var hele flokken i slagsmål, men lærerens voksne søn havde hørt hvad der var i gærde, og midt i kampens hede stod han midt i blandt os og langede lussinger ud. Resultatet blev en kraftig irettesættelse, og at vi børn fra Gunderup måtte sidde en time over til børnene fra Oppelstrup kunne være hjemme. Trods vore drengestreger holdt han dog af os, og jeg husker hvor stolt han var den sidste dag før juleferien. Vi havde da forinden skillinget sammen til en julegave til ham. Der stod en kasse på kateteret og spændingen var stor på begge sider, og den udløstes da han indbød os til skolebal i juleferien.

De gamles overtro

Vores nærmeste nabo var en husmand, som efter sigende kunne mere end sit fadervor. Hans kone var en dygtig kokekone og hun blev afhentet med hest og vogn langvejs fra, når der skulle være bryllup, sølvbryllup eller begravelse. Så overtog hun kommandoen en otte dages tid før begivenhederne skulle finde sted. Både min søster og jeg aflagde gerne besøg hos hende flere gange om dagen og især de første dage efter at hun havde været ude at kokkerere, for hendes betaling fik hun for en del i naturalier; levninger fra

festen, og da vankede der altid gildelagkage, svesketærte m.m. Men sommetider var det lidt vanskeligt at komme ind til hende på sådan en tid, for hendes mand ville jo godt beholde de gode sager for hans egen mund. Traf man ham fik man den besked, at hun er et hjem, men jeg listede på igennem haven til vinduet, og så løftede hun mig den vej ind, og så vankede der gode sager.

De fleste gamle folk var dengang meget overtroiske og troede på spøgeri, viis ijen og lignende. Manden her var i besiddelse af troldbogen Cyprianus. Den havde røde bogstaver og skulle vist læses bagfra. Da hun så mig med den udbrød hun: "*Å Gud fri os, rør endelig et den*".

Lidt længere med vest boede en mand med et lille snedkerværksted. Han hed Lars Peter og konen kaldte de Post Maren. De var meget gamle, udtærede og riftandede. Hun gik i min tidligste barndom fra dør til dør med to store kurve på armen og solgte hvedebrød, som hun hentede i Aalborg. Når hun kom ind spurgte hun gerne: "skaet vær hott eller blødt". Dermed mente hun wienerbrød eller kommenskringler.

Hun kom også meget i mit hjem, og når de to kom i snak, til tider om ved aftenstid og mørket sænkede sig over dagen, da kunne de i timevis fortælle om spøgeri og vis ijen. Det kan genfortællendes som følgende: "*Ja, åja, der er mier imel himmel å juer end vi forstor, men de sæjer det sku da vær hilt bestemt the Kræn Piesen den nåen næt haed siet en hueløs hæjst. Den kom i fuld firspring nier fra Lindenberg å ostej te Aalborg etter. Han bløv jo søen the han rest over hile kroppen å et ku fløt æ bien, men så slov han kors for sæ og bad Fadervor, å da han så haad suent sæ lidt, skjønt han sæ hjem te Trine, men han var så bleg som æ lig og kun ingenting sej. Ja ja do kan også trav der var nok et varsel om ét eller ånjt da dejnen den nåen næt klokken tøll soe æ stuer ildhyvl kom løben nier fræ kjærkegoren, forbi skulen å nier igennem byen. A veed et hvor det standst men do ska sie, der spørres nok snår lig. Ja, det sejes også om ham i det røe leej, the han goer ijen, ja, Vorherre vær med ham, så han ku fo rov i sin grav*".

I den retning kunne de blive ved og de troede selv på det, så det var ikke så sært, at vi børn var bange i mørket, og tit ikke turde gå ud bag laden og på hug forrette et nødvendigt ærinde.

Til marked og skæmt.

Ved særlige lejligheder kunne der også skæmtes og gives muntre fortællinger af de gamle, især når nogle af mændene var samlet. En særlig hyggelig feststemning for vi børn kunne der være dagen før vi skulle bage, og især ind til de store højtider. Selve bagningen foregik i den store murede ovn, den kunne jo tage brød til cirka en måneds forbrug. Ganske vist var de ældste brød så heller ikke lige lækre at komme i gang med. Dels var de muldne og skæggede og til tider havde musene udhulet sig langt ind i brødet, men det værste blev så skrabet bort og man nød det med en god appetit.

Dagen før bagningen blev alle forberedelser gjort. Lyng blev hentet hjem fra heden til fyring og ovnen skulle gerne tættes med ler hist og her. Dejtrug både til groft og fintbrød toges ned fra loftet, hvor de havde ligget fra sidste bagning, renses for museefterladenskaber og surdej findes frem fra sidste gang. Den var gerne langskægget og skulle skrubes. Om aftenen kom en midaldrende kone nede fra byen og skulle lægge dejen. Hun var altid i godt humør og snakkesalig, og når der var anledning til en gemytlig sludder trak det jo gerne de nærmeste naboer til, og alt hvad der var passeret i nærmeste omegn blev så gennemdrøftet. Jeg var lagt hen i alkoven på den tid, men min søster og mig kneb hinanden i siden for at holde os vågne, og vi fulgte spændt med i hvad der foregik.

Når gårdmændene dengang skulle til Aalborg marked eller andet ærinde, var det jo en begivenhed som gerne spurgtes over hele byen. Rejsen foregik med hest og vogn og som regel var der fuld læs, da det jo var en flere timers køretur. Når de så havde fået deres ærinder forrettet skulle de jo gerne inden hjemturen ind på en beværtning og smage lidt på sprutten. Så drøftede man på hjemturen hvor hver især havde været. En havde spist æbleskiver i en sut i Jomfru Anegade, og andre havde fået kaffepuncher ved Kirstine Fedtebrød, og det kunne nok hænde, at de mest tørstige blev temmelig livlige og overmodige, og det kunne hænde at det gode kammeratskab kunne ende med skænderier og slagsmål. Dagen efter når man så var blevet ædru drøftede man så gårdsdagens hændelser, og man tog en ølhælv (hjemmebrygget øl og snaps) eller en hjemlig kaffepunch til forsoning, mens snakken gik om hvad de andre havde lavet.

En havde hørt at Jens Dahl fra nabobyen havde fået agen med Las Møller i slæde sammen med en gårdmand til. De havde fået Jens anbragt blødt og behageligt på en halmbrynge bag i. Medens gårdmændene nu forrettede deres ærinder i byen, havde Jens besøgt de forskellige beværtninger, for at smage hvis bryg der var bedst. Det var gået lidt ud over hans evner, sådan at hans tilstand var mer eller mindre bevidstløs på hjemvejen. Nå, de fik ham anbragt på halmbryngen, pakket godt ind og hjemturen begyndte. I begyndelsen sang Jens i vilden sky, men efterhånden blev han stille og faldt i søvn. På Kragbakken mellem Aalborg og Sønder Tranders var der ret store snedriver og det gav nogle stød i slæden, så Jens må være falden udenbords uden at de to gårdmænd havde mærket det, for lidt efter kom en anden slæde også med et par mænd fra samme by. Da de så Jens sidde på halmbryngen i snedreven holdt de hestene an og sagde: "Hør Jens, vel do et op å kjyr. Nej tak, så Jens, for a er kjyren mæ Las Møller". De læssede ham alligevel op i slæden og bandt ham forsvarligt fast, så Jens kom hjem i god behold.

Husstandens beboere ved folketællingen i 1890.

Navn, Alder, Civilstand, Stilling i husstanden, Erhverv , Fødested

Jens Peter Nielsen	60 år	Gift	Husfader	Snedker	Gunderup Sogn
Ane Kathrine Nielsen	39 år	Gift	Husmoder		Gunderup Sogn
Jens Christian Marius Jensen	17 år	Ugift	Barn		Gunderup Sogn
Søren Laurits Jensen	13 år	Ugift	Barn		Gunderup Sogn,
Jens Peter Valdemar Jensen	7 år	Ugift	Barn		Gunderup Sogn
Meta Marie Johanne Kirstine Jensen	2 år	Ugift	Barn		Gunderup Sogn

Drengeårene.

Mine drengeår svandt hen med at passe skolen, være hjorddreng og opøve mig i musik, men der blev også tid til leg og skæmt med kammeraterne.

Vi kunne fra mit hjem se landevejen, hvor den skar sig ind oppe i byen. Fik vi nu øje på at der var en cykel på vej ind i byen, fik vi travlt med at komme ned igennem byen for at nå landevejen, inden det for os uforståelige befordringsmiddel gjorde sin entre. Det var lige ved århundredskiftet og en cykel var en sjældenhed. Også en væltepeter har jeg stået og betragtet, som en uopnåelig genstand.

Straks i det 19. århundrede kunne det hænde, at der kom en firhjulet vogn uden heste. Både børn og voksne betragtede denne i en vis ærbødig afstand og med en vis skepsis. Man vidste jo aldrig om den kunne eksplodere og springe i luften. Bønderne var ikke glade for at møde et sådant køretøj med et spand heste, idet det ofte resulterede i, at hestene stak ud over grøften med både mand og vogn, og det foregik jo ikke altid skadesløst. Jeg mindes de gamle talte om det meningsløse i en lov der var blevet ophævet i 1896. Før den tid skulle brugeren af en vogn uden heste rette sig efter følgende bestemmelse: Hurtigheden måtte ikke overstige $6\frac{1}{2}$ km. i timen, der skulle mindst være tre personer til drift af køretøjet hvoraf den ene skulle gå foran med et rødt flag, hvis man mødte nogen på vejen. Vi kan i dag se hvilken enorm udvikling der er sket på dette område i den korte spand af år.

Børnefest

En særlig festlig oplevelse for vi børn var om sommeren, når den årlige børnefest i Lundbykrat skulle afholdes. Det var omegnens skoler og lærere der arrangerede denne, og det var dengang mere som en folkefest for flere miles omkreds af børn, unge og gamle. Flere dage i forvejen så vi fjedervognene blive kørt ned i bydammen. De skulle vaskes og seletøjet pudses, og når dagen kom, var vi tidligt oppe. Vi skulle i rent fra yderst til inderst, og det spændende kom når vognene fra de omliggende byer samledes på landevejen i Gunderup. Det blev til et vogntog så langt, og alle

vogne var pyntet med grønt og flag. Da musikken som bestod af mine brødre med flere blæste til samling, så satte det lange vogntog sig i bevægelse med musikvogn og flag i spidsen. Ankomsten til Lundbykrat blæstes der til samling og hele processionen marcherede til festpladsen hvor eventyret begyndte. Lærerne holdt lange taler, der var sang og musik og der var boder med slik og karrusel m.m., og så var der dans hele eftermiddagen. Sidst på eftermiddagen skulle vi ned at spise medbragte madkurve, og som regel skulle de gamle have en tår kaffe bagefter og enkelte en kaffepunch. Det var dengang set med børns øjne en så stor oplevelse, så det aldrig glemmes, og dog er jeg vis på at ingen af børnene havde mere end fra 20 til 40 øre på lommen.

(Festpladsen i Lundbykrat - 2005)

Tørvesæsonen på heden

Også når hedetørv sæsonen var inde var der liv i byen. Når markerne var tilsået og inden høstet, skulle der sørges for vinterbrændsel. Der anvendtes dengang meget med hedetørv med lyng. Det var skjolden under lyngen som var billig og udmærket brændstof. Det kunne særlig anvendes til komfur og bilæggerovn. Gårdene sendte da gerne et par karle fra hver gård, og suppleret med byens gifte daglejere gik de i gang med gravningen. Man gravede løs hvor man fandt det bedste tørveskær. Det var som ingenmandsland. Så snart man kom udenfor Kirkebak og Pimphøj var der hede så langt øjet rækkede. Jeg husker at have en vis respekt for Pimphøj i skumringen, da der fortaltes sære sagn om Pimp Laust, som havde gravet sin hule ind i den lyngklædte bakke og boede der. De gamle talte om at han muligvis havde et vist samkvem med zigøjnere og natmandsfolk. De kunne stjæle små børn og forlangte løsepenge og ellers truede med at slå dem ihjel, ellers blev de optaget i zigøjnerfamilien, så det gav mig en vis skræk for at passere Pimphøj.

Nu var der jo mange karle samlet langt udenfor denne høj, og uden opsyn kunne det hende at man skillinglede sammen og sendte en stafet tværs over marken til nabobyens købmand efter proviant. Han kom så tilbage med et anker brændevin, rom og polak. Alle samledes så og lod arbejdet ligge for den dag. Og nu gik det lystigt til,

så først hen ved aftenstid kom de i flok i en overmodig stemning, syngende, råbende og hujende ind i byen. Som regel toges episoden fra den gemytlige side, men det kunne også hænde at drikkelaget endte i slagsmål med rifter og blå øjne og stærk iredtesættelse fra gårdmændene. Dagen efter var gemytterne faldet til ro og arbejdet genoptoges.

En kvinde i huset.

Min broder i hjemmet var jo ungkarl og ensom, men han havde jo vi yngre søskende, og det mente vi jo åbenbart dengang var tilstrækkeligt. Han må have ment at det kunne være praktisk med en voksen kvinde i huset, for den 19. december 1902 giftede han sig med Kirstine. Jeg var dengang 11 år. Min svigerinde var fra Støvring og jeg var selv med til brylluppet og det var egentlig morsomt nok. Farbror Kristian kørte os den lange vej med hest og vogn til Buderup kirke, hvor de lovede hinanden troskab. Det fik så være endda, men at hun også skulle med til hjemmet i Gunderup var jeg stærk modstander af, og jeg syntes min broder tog sig alt for meget hensyn til hende. Hun var da en fremmed og jeg var slemt jaloux. Dog varede det ikke længe før jeg holdt af hende som en mor. Snart kom der småbørn til huse, hun skænkede ham i alt otte.

Julestormen

Nogle dage efter deres bryllup kom julestormen, den værste der havde været i mands minde, og jeg husker den som om det havde været i går. Det var juledags eftermiddag at min broder sammen med en kollega begav sig på vej til Nøvling for at spille ved en juletræsfest. Vinden var på det tidspunkt så hård, at de med nød stred sig op imod den, men nåede dog hen ved aften derop. Vinden tog til så det ud på aftenen blev til en uhyggelig orkan. Festen blev der ikke noget af, for folk fik andet at tænke på. Min søster, mig og min broders unge kone var alene hjemme, og vi var bange. Da kom min lidt ældre broder, som var tømrer hjem. Han havde kravlet det sidste stykke på knæene imod vinden, men hen ad klokken elleve var stormen så hård, at vi troede vores sidste time var kommet. Stormen fór tudende og støjende imellem husene. Det knagede i tømmerværket og loftet bevægede sig op og ned. Min broder vovede sig op ad loftsstigen, men kom skyndsomt ned igen, da hele tagværket gik i en fuld dans og kunne styre sammen hvad øjeblik det skulle være. Han foreslog at vi måtte gå ned til naboens, for der var mere læ. Min søster lå i sengen med en bullen fod, men hun måtte op. Ved at læne os bagover og stritte imod vindstødene, kom vi de få skridt ned til naboens. Der mærkedes stormen knap så kraftigt, men alle mændene i byen var på vagt alle vegne. Hvor et stråtag løsnede sig blev en harve lagt op, og hvor en mur blæste ind fik de stoppet med vognfjæl og halmbrynger. Byens vandmølle løb løbsk, og der skete utallige skader over hele

landet, men hen ad morgenstunden kulminerede stormen. Der var heldigvis ikke sket større ulykker i vores by og vort hjem var skånet bortset fra en væltet mur og huller i stråtaget.

Hvordan livet levedes

Jeg kan beskrive et gårdmandshjem, som jeg ofte havde lejlighed til at besøge. Min farbrors gård lå midt i byen, og var købt fra grevskabet Lindenberg. Bygningerne var meget gamle og er for længst udskiftet, men rålingen (stuehuset) burde have været opbevaret for efterslægten. Den var lang og smal, inddelt i fag der bestod af bindingsværk med tavlemur. Stolperne stod på naturdannede kampesten, som stak op over brolægningen, der var af piksten. Det mossede stråtag hang ud over en sorttjæret sugfjæl. Til gårdsiden var der to revledøre på smedjerns nokhængsler og med klinkefald. Den ene dør førte til stuerne og den anden til bryggerset. Dørtræet var et stykke egetømmer man skrævede over. Alt egebindingsværk var kultjæret. Vinduerne var lave, men forholdsvis brede torammers med krydssprodsler, så der i hvert fag var 16 små ruder. Glasset var næsten grønt af ælde. Facaden var nærmest smuk, meddesort tjærede stolper, mellemremme og fodrem, og så den hvidkalkede tavlemur. Et par kraftige kastanietræer med alentykke stammer og mægtig krone markerede hovedindgangen. Udenfor bryggersdøren var kjålen med et langt vandtrug til vanding af kreaturerne.

Familiemedlemmerne var gamle, og jeg tror de levede et stille men gudfrygtigt liv med små fordringer til livet. Jeg husker mine fastre når de sad ved vintertid på hver side af bilæggerovnen. Den ene kartede ulden og den anden spandt trådene på en rok, hvorefter det kom på en garnvinde og blev så snøret i nøgler, færdig til brug.

Ved en julefrokost hvor vi var budt, med husker jeg der var dækket op på det lange hvidskurede folkestuebord. Der var virkeligt hyggeligt, god varme i bilæggerovnen, rent sand på gulvet og tre tællelys på bordet, og så blev det største kødfad jeg har set sat på bordet. Der var kold flæsk, pølser, grisetær, sylte m.m. og så stuede hvidkål med kanel, sennep og sukker. Hjemmebagt rug og sigtebrød og dertil hjemmebrygget øl, så alle var godt mætte, da de gik fra bordet. Bagefter blev der sat pebernødder og småkager frem og der snakkedes og skæmtes. Man gættede "nødder i hænde" -ål min foer dinn, man gættede så på et tal, eller "effen eller ueffen", eller "lige eller ulige". På den måde kunne man vinde eller tabe alle sine pebernødder.

De gamle på gården døde med kort mellemrum og som skik var, fik de en hæderlig begravelse. Det var de største gilder fra denne gård jeg husker. Både i storstuen og folkestuen var der dækket op ved lange borde. Venner og familie langvejs fra og dem fra byen blev inviteret ind på frokost, når de kom om formiddagen. Når så alle var godt mætte, gik man over i laden, hvor afdøde var hensat. Der

var smukt pyntet med graner og grønt. Efter en lille højtidelighed med taler og salmer blev låget skruet på kisten, og man sang liget ud, og kørte så til kirkegården hvor jordfæstelsen fandt sted - ikke i kirken som nu, men ved selve graven.

Når dette var overstået blev alle inviteret til at spise middag i gården klokken fem. Der var gerne fuldt hus og gæsterne lod suppen og stegen vederfares. Der var gerne rigeligt med mad, så der blev båret mad ud i byen til syge og fattige, som ikke kunne være til stede. Når alle således var godt tilpas gik snakken livligt, og var det en ældre der var begravet og man ikke fandt så stor en sorg i hans bortgang, kunne det nok ske, når præsten først var gået hjem, at man fandt nogle spil kort frem, og på den måde underholdt hinanden til hen på aftenen, hvorpå man skildtes i forvisning om, at det var vel nok en skøn begravelse. Kunne man bare selv når tiden kom få en tilsvarende, så var det ingen sag.

Kosten og daglønnen

Til daglig fik man på gårdene en solid og nærende mad, og husbonden spiste ved samme bord som karle og daglejere. For bordenden sad husbond, og så kom i rang på inderste bæk forkarl, andenkarl, daglejere, flytdreng og på yderste bæk husmor og pigerne. Var det skemad langede man til et fad eller to, hvis rækken var for lang. Kartofflerne kom upillede på bordet, hver pillede sin dyng og panden med dyppelse blev sat på bordet. Aftensmaden bestod gerne af stuvede kartofler, og der var smurt et passende antal pålægsmadder til, som man så skyllede ned med soppemælk.

Daglejerens løn var lille. Han fik kosten og alt efter årstiden fra ca. 65 øre til 1 kr. om dagen. Det var umuligt for en gift arbejder at føde en ret stor familie, og dersom husbond ikke gav ham lidt naturalier i form af et rugbrød, et stykke flæsk o.s.v. måtte de sulte. Klagede de deres nød til sognefogeden bevirkede det som regel, at hele familien blev kørt på fattiggården og kom under sognet.

Som det var med daglejeren var der selvfølgelig også en lille løn til en fast karl. Han kunne have ca. et par hundrede i løn med lost og logi for et år. En sparsommelig karl kunne godt i 25 års alderen have opsparet 6-800 kr., og med dem kunne han overtage en ejendom til 3-4000 kr. med 4 køer og en hest.

Mekaniseringens begyndelse på landet

En ung mand begyndte en snedkerforretning i en naboby, og det spurgtes vidt og bredt, at det var en forretningsmand, der snart ville konkurrere alle håndværksmestre sønder og sammen. Han kom farende på en cykel, der blev trukket af en motor, og når han var på vejen sikrede folk sig over på den anden side af grøften, og det var ikke altid sikring nok, idet bæstet kunne tage magten fra

ham og sprang over grøften indtil den endelig stoppede i pløjejorden. Ikke nok med det. Når han omsider fik den hjem, trak han den ind på værkstedet, lagde en rem på baghjulet og lod den trække en sav og høvlemaskine. Det var det første maskinsnedkeri på den egn og grundlæggeren til Vårst Maskinsnedkeri, Savværk og Emballagefabrik daværende N.P. Larsen.

Virksomheden gav stødet til at der kom fremmede svende på egnen, og det førte til at de i købstaden oprettede fagforbund, og afdelingen Fjellerad og Omegns Tømrerforbund blev oprettet. Det gav et ramaskrig i befolkningen og ikke mindst i håndværksmestrene, der før selv havde kunnet bestemme hvor meget de kunne give i løn, og hvor lang arbejdstiden skulle være. Det førte til strejke blandt svendene og lidt efter lidt måtte mestrene skrive under på forbundets krav, og for eftertiden blev det nødvendigt at forhandle sig til rette. Det må have været i årene 1908 eller 1909.

Strejken gav stødet til at min broder begyndte for sig selv i faders gamle værksted i Gunderup. Da han kunne se at forretningen kunne arbejdes op igen, kom jeg i snedkerlære ved ham 17 år gammel (1908). Vores arbejdsdag var 10 timer, og var vi langt ude gerne 11-12 timer. Mange steder fik vi hele kosten og måtte stille til davre om morgenen og måtte have nætter inden vi tog hjem. Der var intet forjaget ved arbejdstempoet. Hvad der ikke kunne nås i dag kunne vente til i morgen, men arbejdet var også altid lagt til rette så betids ved nybygning, at vi kunne lave vinduer, døre o.s.v. om vinteren til sommerens byggeri.

Jeg klarede det fint, for jeg var samtidig musiker og spillede til bal 1-2 gange om ugen. Vi fik dengang fra 5 til 7 kr. for en hel nat. Det steg dog senere til 15 kr. I dag er der vel ingen der lukker instrumentkassen op for under 50 kr. for en halv nat (1965).

Årene som svend og mester

Efter at være gået over i svendenes rækker fik jeg i den første tid 12 kr. om ugen plus kost og logi. I 1913 var der lige oprettet fagforening og jeg kom ind som medlem. Den overenskomstmæssige løn var dengang 45 øre i timen og 9 timers arbejde. Fra lønnen blev endda trukket et mindre beløb til dækning af ulykkesforsikring. Ungdomstiden var for mig en gemytlig tid og jeg husker vi unge i byen til tider arrangerede festligheder med fælles chokolade og kaffebord. Denne festlighed foregik i præstegårdens konfirmandstue. Præsten fandt det rimeligt, at de unge ville more sig lidt, men han forlangte at det gik sømmeligt til, vi skulle selv holde justits. Jeg kastede dog min kærlighed på en motorcykel og det blev min skæbne, for jeg fik den pige op at køre, som netop var bestemt for mig. Vi blev gift 17. juni 1923 i Terndrup kirke. Jeg havde forinden vort bryllup bygget og startet egen forretning i Gistrup, som nu er drevet i 43 år, men fra 1961 overtaget af to

af vore sønner. Min kære hustru havde efterhånden skænket mig 5 sønner og 3 døtre. De 4 sønner er gået i faderens fodspor som tømrere og er altså 3. generation i samme håndværk.

Jeg kan give et billede af hvorledes det var at begynde som selvstændig arbejdende mester i 1923. Pengene var små sammenlignet med i dag og konkurrencen mestrene imellem var hård, så man var nødsaget til at have lidt maskineri sat ind for at være med i kapløbet. I 1913 var oprettet en mesterforening, men de trufne aftaler og love blev ikke overholdt og medlemmerne faldt fra, så foreningen efterhånden gik i opløsning. Nu florerede den fri konkurrence hvor mestrene underbød hinanden ved licitationerne. Mestrene måtte hutle sig igennem og tvangsauktioner var ikke ualmindelige. Det var først i 30'erne krisen var værst, og det samme var tilfældet for landbruget.

Da besluttede en rest af den gamle mesterforening sig til at forsøge at få oprettet en ny forening for murer- tømrer- og snedkermestre. 90 % af mestrene var med og den 11. juni 1933 stiftedes så Østhimmerlands Murer- og Tømrermesterforening med undertegnede som formand.

Formålet med foreningen var i store træk at skaffe håndværksmesteren tålelige levevilkår og ordnede licitationsforhold. Der blev lagt pres på leverandørerne, som skulle give medlemmerne et vist fortrin ved køb af materialer. Medlemstallet steg til over 200 og den 22. april 1934 stiftedes så Arbejdsgiverforeningen for Bygningshåndværkere i Aalborg Amt. Den store tilgang bevirkede at der oprettedes lokalforeninger og Aars og Skørping, og vores lokalforening gik over til dens nuværende navn Mesterforeningen for Bygningshåndværkere i Østhimmerland. Jeg havde den ære at være dennes formand i 30 år indtil 1963, hvor jeg nedlagde mit mandat. Ved afgang fik jeg overrakt æresdiplom og gaver som tak for lang og tro tjeneste.

(Martha og Otto)

Dette var en forkortet gengivelse af Otto Jensens minder fra et håndværkerhjem, som er underskrevet 1. august 1965. Efterfølgende kan nævnes at Martha sov ind d. 28/11-1969 på Bælum Plejehjem og

Otto d. 10/6-1970 på Terndrup Sygehus i en alder af henholdsvis 69 år og 79 år.

Tilladelse til at udgive Otto Jensens erindringer i forkortet form blev givet af Vagn Jensen, Gistrup, som var Ottos søn. Tilladelse ligeledes givet af Bente og Jørn Nielsen (Gistrup Blomsterforretning). Bente er Otto Jensens barnebarn.

SIDEN SIDST

.... Jeg skrev om i bladet sidste år om et par amerikanske damer hvis bedstefar var født i Vaarst, som jeg var på tur med, og jeg har allerede nu fået varsel om at en nevø til Philip Holland, som ejede Fjellerad Bryggeri, kommer her sidst i juni måned. Han var her for 8-9 år siden og på det tidspunkt kunne jeg ikke fortælle ham ret meget, men jeg har efterhånden fået fundet ud af hvor i Fjellerad hans bedsteforældre og hermed Philip Hollands forældre boede.

(Starten på byvandring ved Evald Skaarups gaard)

Årets byvandring gik først til Haals, hvor Evald Skaarup, hjulpet af Laura Borregaard og Søren Frandsen tog os med en tur rundt i byen ad den gamle vej, som snor sig rundt i byen på begge sider af den nuværende vej. Den lille landsby rummer faktisk flere huse en

man lige ser, når man kører igennem Haals. Det der gjorde størst indtryk var nok at få fortalt besværlighederne for alle i byen, dengang sidst i 60-erne, hvor byen blev oversvømmet. Bare 2 km fra var der ikke faldet en dråbe vand. Derefter kørte vi videre over Polshøjsvej forbi Haals Højgaard og brødrene Hovaldts gård, hvor Gudrun havde lavet et flothæfte om sine forfædre og om gården - Hæftet kan ses på arkivet. Gudrun var forhindret i selv at fortælle pga. ferie. Turen gik videre til Arendrup, hvor Niels Aage fortalte om gården, som har været i familiens besiddelse gennem en del generationer og om at det oprindelige Fjellerad havde ligget derude, men var blevet flyttet til den nuværende beliggenhed efter "den sorte død. Turen sluttede med kaffebordet her i Gunderup, det var jo som altid på toppen. Alt i alt en dejlig og interessant byvandring i Haals og ad Polshøjsvej.

(Ved skolen i Haals)

Den "arkivdag", som man lancerede for nogle år siden sprang vi over i år. Jeg fandt ud af, at der faktisk kun var Stadsarkivet i Aalborg og Historisk Museum i Hjørring, som havde arrangementer og desuden var vi pga. andre ting, ikke i stand til at bemande arkivet den dag.

Der blev, som vi har påtaget os, lagt blomster på Pierre Stubblers grav den 11.11. kl. lidt over 11. Gravstedet er blevet flot renoveret med nye planter og tricoloren på stenen er blevet malet op, så alt i alt fremstår det meget flot.

Dette og flere afgørende ting til foreningens og arkivets store glæde kan vi takke et medlem fra foreningen her, som også er medlem i menighedsrådet, for. Der er præsteret et godt arbejde. For det første kunne vi få lov at blive hvor vi var. Det var jo det store spørgsmål sidste år. For det andet har vi fået et toilet og en håndvask ovre på arkivet. Nu er vi ikke længere henvist til

at sidde eller stå ude i brændeskuret, når noget trænger sig på, i al slags vejr og nu kan vi lave en kande kaffe. Desuden har vi fået sat nye el-radiatorer op i arkivrummet med termostater, som er nemme at indstille og her da frosten bed, fik vi også sat en op ude på toilettet. Forsikringsselskaberne havde jo meldt ud, at der ikke var nogen dækning ved frostskafer og for at jeg kunne sove roligt om natten fik vi det ordnet. Arkivudvalget har refunderet udgifter til de nye radiatorer.

Det næste arrangement er desværre ikke på plads endnu. Niels Aage har kontaktet Lindenberg, men som vi alle kan se fra vejen er slottet under restaurering. Det kan forventes at den først er afsluttet i løbet af 1 - 2 år. Men vi finder ud af noget andet.

Med venlig hilsen fra Norma

(Pierre Stublers nyrenoverede gravsten)

Hjælp os

Vi savner - mangler hårdt et eller flere mennesker med pc-erfaring, som kunne afse tid til at hjælpe mig. Der må være nogen, som har god tid og som kunne tænke sig bruge sine færdigheder til at give en hånd med registreringen. Hvis der en eller flere der har lyst, så vil jeg blive glad, meget endda.

Husk, inden man kasserer noget skriftligt eller billeder, lige at give os et praj. Selvom man måske ikke selv synes det er noget værd, kunne det jo være det for eftertiden. Hvor mange af vore børnebørn aner noget om f. eks. Rationeringsmærker.

Kig ind

På Foreningen og arkivets hjemmeside:

www.gunderupsogn.dk

Her ses tidligere artikler, adresser og links til andre sider med indhold fra Gunderup sogn. Med tiden vil der komme billeder på siden, idet arkivet er blevet bevilliget et digitalt kamera.

Siden opdateres, når der er nyheder.

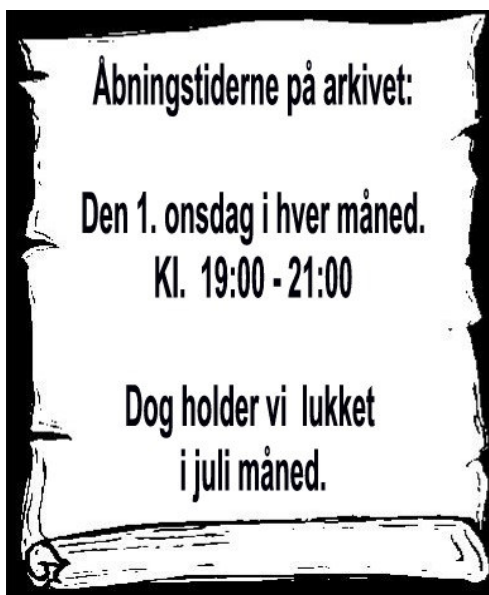
Gunderup Sogns Lokalhistoriske Arkiv.

Arkivet har til huse på følgende adresse:

Gunderup Sogns Lokalhistoriske Arkiv
Gunderup Præstegård
Gunderupvej 1, Gunderup
9260 Gistrup

Arkivets leder:

Norma Nielsen
Vaarstvej 329, Fjellerad
9260 Gistrup
☎ 98 33 33 89
e-mailadresse: norma@nielsen.tdcadsl.dk

Lokalhistorisk forening:

Indmeldelse kan ske ved henvendelse til kassereren:

Niels Aage Rasmussen
Polshøjvej 56,
Fjellerad
9260 Gistrup
☎ 98 33 30 56

Hvis man har ønske om at besøge, eller på anden måde vil kontakte arkivet udenfor åbningstid, er man velkommen til at rette henvendelse til formanden eller en af foreningens bestyrelsesmedlemmer, se side 3.

